

พระนรินทร์สงคราม หรือ พระยานรินทร์

นายิกา เดลขุนทด

ความนำ

พระนรินทร์สงคราม เป็นบุคคลคนเดียวกับพระยานรินทร์ ที่หม่อมเจ้าทับ ในกรมหลวงเสนาบริรักษ์ ได้กล่าวถึงในหนังสือ นิราศทัพเวียงจันทน์ ว่าเป็นนายทหารที่มีความสามารถในเชิงกลศึกและการรบผู้หนึ่ง แต่ในที่สุดก็พ่ายแพ้แก่ทัพ ไทยถูกจับตัวได้และถูกประหารชีวิตในที่สุด

ประวัติศาสตร์ช่วงสงครามปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์

ตามประวัติศาสตร์การพุ่งรบระหว่างไทยกับลาวในศึกเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ สรุปความว่า เจ้าอนุวงศ์ก่อการกบฏ ขณะนั้นลาวเป็นเมืองขึ้นของไทย แบ่งการปกครองออกเป็นสามส่วน คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์ เจ้าอนุวงศ์ผู้ครองนครเวียงจันทน์ร่วมกับเจ้าโข่ผู้ครองนครจำปาศักดิ์ (บุตรเจ้าอนุวงศ์) ได้ประกาศสงครามกัษัตริย์ลาว ในต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๓๖๕ ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ (รัชกาลที่ 3) ระยะแรกฝ่ายไทยไม่ทราบเรื่อง ฝ่ายลาวยกกำลังเข้ามาหลายทางยึดหัวเมืองภาคอีสานได้หลายเมืองรวมทั้งโคราช ส่วนที่มาไกลที่สุดยกมาถึงจังหวัดสระบุรี ฝ่ายไทยจึงทราบเรื่องยกกองทัพไปปราบ เจ้าอนุวงศ์ถอนทัพกลับ กองกำลังหลักของฝ่ายลาวมี 5 แห่ง ตั้งรับอยู่ที่ค่ายมูลเต็ง ยโสธร หล่มสัก หนองบัวลุมภู (ปัจจุบันคือ จังหวัดหนองบัวลำภู) และเวียงจันทน์ การรบที่ดุเดือดที่สุด คือ การรบที่เมืองหนองบัวลุมภู ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของลาว (สมัยนั้นเป็นเมืองชายแดนระหว่างไทยและลาว) ฝ่ายลาวต่อต้านอย่างเหนียวแน่น ในที่สุดฝ่ายไทยก็ตีแตกทุกแห่ง เจ้าอนุวงศ์เมื่อทรงทราบว่าหนองบัวลุมภูแตกก็เสด็จหนีไปเมืองญวน กองทัพไทยนำโดยกรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาทเข้ายึดเมืองเวียงจันทน์ได้สำเร็จในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๗๐ เจ้าอนุวงศ์ลี้ภัยการเมืองอยู่ในเมืองญวนเป็นเวลา ๑ ปี ๗๘ วัน ก็เสด็จกลับมาเวียงจันทน์ พร้อมกับคณะทูตญวนซึ่งเดินทางเข้ามาเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษให้เจ้าอนุวงศ์ ในวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ แต่หลังจากมาถึงเวียงจันทน์ได้ไม่ถึงสองวัน ทหารลาวก็ฆ่าทหารไทย ๓๐๐ คนที่รักษาการณ์ในเวียงจันทน์ตายเกือบหมด เจ้าพระยาราชสุภาวดี ซึ่งต่อมาได้เลื่อน

บรรดาศักดิ์เป็น เจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนีย์) รวบรวมกำลังทหารกลับมาตีโต้กองกำลังของฝ่ายลาวจนแตกพ่ายไป กองทัพไทยเข้ายึดเวียงจันทน์ได้เป็นครั้งที่สอง ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ส่วนเจ้าอนุวงศ์ได้เสด็จหนีไปเมืองญวนอีกแต่ไปไม่รอด เพราะเจ้าน้อยเมืองพวนแจ้งที่ซ่อนของเจ้าอนุวงศ์ให้ฝ่ายไทยทราบ ฝ่ายไทยจึงตามไปจับเจ้าอนุวงศ์และเชื้อพระวงศ์ส่งไปกรุงเทพฯ พร้อมเผาทำลายเมืองเวียงจันทน์เสียราบ ดั่งความตอนหนึ่งในตอนท้ายของนิราศทัพเวียงจันทน์ ที่หม่อมเจ้าทับเป็นผู้แต่งในขณะติดตามกองทัพไทย ซึ่งมีกรมพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาทเป็นแม่ทัพ ในสมัยรัชกาลที่ 3 ไปตีเวียงจันทน์เพื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ความว่า

“พี่แจ้งเรื่องแรมรักอักรศ	กำหนดเหตุเก้าเดือนเมื่อเดือนสาม
เป็นปีจอต่อกุณขุนสงคราม	บังเกิดความเคืองแค้นทั้งแดนไตร
ต้องกรีธาทัพจรไปรอนรบ	กระจายจบเมื่อตอนสะท้อนไหว
ไปลุยล้างเวียงจันทน์เสียบรรลัย	ระยาไปย่อยยับอัปรา
ผู้เกิดหลังเวียงวังนั้นเลื่อนลับ	ได้สดับแล้วก็ยังจะกังขา
ดำเนินนามเวียงจันทน์จันรรจา	ไม่แจ้งว่าเมืองบ้านสักปานใด
จึงกำหนดไว้ที่นุขสุดสวาท	เป็นนิราศแรมมิตรพิสมัย
พوجدจាំมราคพนาลัย	เป็นตราใจทุกสำนักกล้าเนาทาง
แต่บทกลอนสอนทำไม่ชำนาญ	อย่าแต่้มติโยไฟให้ใจหมาง
จงต่อเติมเพิ่มกลอนอักษรวาง	ให้เรื่องราวพรั่งเพราะเสนาะเออยฯ”

เจ้าอนุวงศ์ถูกจับขังในกรงเหล็กประจานที่ท้องสนามหลวง ประมาณ ๗-๘ วันก็ป่วยเป็นโรคลงโลหิตและพิราลัยเมื่อชันษาได้ ๖๑ ปี ครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๓๗๐ รวม ๒๓ ปี เป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายเวียงจันทน์ ได้รับการยกย่องจากชาวลาวว่าเป็นกษัตริย์ที่มีความกล้าหาญ และมีความรักชาติลาวอย่างสูงลิ่วมาจนทุกวันนี้

ประวัติพระนรินทร์สงคราม หรือ พระยานรินทร์

กล่าวถึงพระนรินทร์สงคราม หรือพระยานรินทร์ หรือที่คนลาวเรียกว่า พระยาลิน มีนามเดิมว่า คำ หรือทองคำ บรรพบุรุษเป็นคนลาวเวียงจันทน์ มาตั้งหลักฐานอยู่ที่บ้านนารายณ์ (ปัจจุบันอยู่ในเขตตำบลจอหอ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางโหราศาสตร์เป็นอย่างดีและอยู่ยงคงกระพันพันแทงไม่เข้า ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือมาก เรียกว่า “อาจารย์คำ” และยกให้เป็นผู้นำหมู่บ้าน

ในปี พ.ศ. ๒๓๑๑ เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยกกองทัพมาปราบชุมนุมเจ้าพิมาย อาจารย์คำได้นำชาวบ้านนารายณ์เข้าสวามิภักดิ์ต่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และขออาสาพร้อมเป็นกำลังสู้รบเพื่อปราบชุมนุมเจ้าพิมาย ได้รับมอบหมายให้เป็นกองกำลังเข้าตีค่ายขุนทด และค่ายจอหอ และสามารถตีค้ำทั้งสองแตก

เมื่อเสร็จศึกแล้วสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ปูนบำเหน็จอาจารย์คำให้เป็นที่พระนรินทร์สงคราม เจ้าเมืองสี่มุมคนแรก โดยยกฐานะบ้านสี่มุม ซึ่งเป็นชุมชนใกล้หมู่บ้านนารายณ์ขึ้นเป็นเมืองสี่มุม (ปัจจุบันคือ อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ)

พระนรินทร์สงคราม หรือ พระยานรินทร์ ได้เข้าร่วมสงครามครั้งนี้ตามคำชักชวนของเจ้าอนุวงศ์ ในช่วงท้ายของสงครามท่านเป็นกำลังสำคัญในการรักษาเมืองหนองบัวลุมภู สู้รบด้วยความกล้าหาญเป็นสามารถไม่ยอมหลบหนี เมื่อถูกฝ่ายไทยจับตัวได้ก็ยอมตาย ไม่ยอมสวามิภักดิ์ฝ่ายไทย เพราะได้สาบานตนว่าจะซื่อสัตย์ต่อเจ้ามหาชีวิตองค์เดียวเท่านั้น แม่ทัพไทยจึงสั่งให้ประหาร แต่ก่อนประหารชีวิตนั้น พระยานรินทร์ยังบอกด้วยว่า ข้าเป็นเชลยท่านจะทำอย่างไรก็ทำเถิด ถ้าจะประหารโดยการ ใช้ยิง คาบตัดคอ หรือฟันแทงเหล่านี้ทั้งหมด อาวุธทุกอย่างจะไม่ระคายผิวของข้าได้เลย มีอยู่ 2 ทางเท่านั้น คือ

1. โดยการผูกมัดติดกับต้นไม้แล้วไสช้างหรือปล่อยช้างเข้าแทง
2. โดยการ ใช้แหลมหลาวไม้ไผ่ ไม้รวกเรียวยาวจ้วงแทงเข้าตามรูทวารหนัก ผ่านลำไส้ใหญ่ กระเพาะ หัวใจจนทะลุขึ้นไปถึงสมอง

แม่ทัพไทยจึงสั่งให้อาจารย์คำเข้าแทงจนพระยานรินทร์ตายคาที่หน้าค่าย ต่อหน้าแม่ทัพไทยอย่างสมเกียรติ โดยไม่มีความสะทกสะท้านหวาดกลัวแต่ประการใด ที่ได้ตั้งขบวนใหญ่ตรงทางโค้งก่อนถึงศาลเจ้าจอมปัจจุบัน และจัดศพเหมือนเชลยทั่วไป ภายหลังกองทัพไทยประทับใจในความเป็นวีรบุรุษ จึงสร้างศาลเจ้าขึ้นที่บริเวณปากช่องภูเวียง

เรียกว่า "ศาลเจ้าจอม" ซึ่งศาลนี้ยังคงเป็นที่นับถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มาก เป็นที่เคารพสักการบูชาของผู้ผ่านไปมาจนปัจจุบัน

สำหรับที่อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ชาวบ้านที่เคารพนับถือท่านได้สร้างอนุสาวรีย์ท่านไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้กับเจ้าเมืองคนแรกและเป็นที่เคารพสักการบูชาของผู้ผ่านไปมาเช่นกัน

ตระกูลของพระนรินทร์สงคราม ต่อมาได้ใช้นามสกุลว่า **ลาวัญบุตร** ซึ่งเป็นนามสกุลพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

แหล่งอ้างอิง

จังหวัดชัยภูมิ บุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์. ค้นข้อมูลวันที่ 5 พ.ค. 2553 จาก

<http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chaiyaphum16.htm>

ทับ, หม่อมเจ้า ในกรมหลวงเสนีบริรักษ์. นิราศทัพเวียงจันทน์. ใน นิราศทัพเวียงจันทน์. (2544).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์. [ม.ป.ท.: ม.ป.ป.]

องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองเก่าพัฒนา. (2009). ศาลเจ้าจอมนรินทร์. ค้นข้อมูลวันที่ 7 พ.ค.

2553 จาก <http://www.mkpat.org/?name=knowledge&file=readknowledge&id=10>